

DDR og Norden. Østtyske-nordiske relationer 1949-1989, Red. Thomas Wegener Friis, Andreas Linderoth, Odense 2005 (University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences vol. 277), ss. 365.

Prezentowana książka jest zbiorem referatów z konferencji pod tytułem „DDR og Nodren”, która miała miejsce na Uniwersytecie Południowej Danii w Odense w listopadzie 2002 r. Jak zaznaczają w przedmowie redaktorzy tomu, zgromadzone tu materiały stanowią pierwszą próbę zebrania najnowszych wyników badań nad stosunkami między tym socjalistycznym krajem a Europą Północną.

Na książkę składa się piętnaście artykułów w językach duńskim i szwedzkim, opatrzonych pełnym aparatem naukowym. Pierwszy, wprowadzający, autorstwa Thomasa Wegenera Friisa poświęcony został badaniom stosunków między NRD a Północą. Badacz ten zwrócił szczególną uwagę na podstawę źródłową oraz literaturę dotyczącą tego zagadnienia, z podziałem na poszczególne kraje. Kolejny tekst autorstwa Andreasa Linderotha porusza kwestie wschodniemieckich podstawowych założeń polityki zagranicznej, zwłaszcza w stosunku do ZSRR i RFN. Autor omówił tu znaczenie ideologii marksizmu-leninizmu, proces podejmowania decyzji oraz najważniejszych aktorów tejże polityki (jak choćby ADN – Allgemeiner Deutscher Nachrichtendienst). Z kolei Michael F. Scholz w swoim artykule zajął się emigracją i relacjami wschodnich Niemiec ze Skandynawią w latach 1945-1954, natomiast Carl-Axel Gemzella omówił stosunki militarne. Poruszone zostały tu między innymi plany inwazji sił Układu Warszawskiego na poszczególne kraje skandynawskie.

Kolejne artykuły poświęcone zostały stosunkom bilateralnym między krajami Północy a Niemcami Wschodnimi. Karl Christian Lammers skupił się na miejscu NRD w polityce niemieckiej Danii w latach 1950-1973. Wskazał w nim, że kraj ten dla Danii zaistniał politycznie dopiero w marcu 1954 r., gdy jednostronne sowieckie wyjaśnienie suwerenności dało mu względną wolność w polityce wewnętrznej i zewnętrznej oraz w handlu. Cezurę końcową stanowi uznanie istnienia NRD oraz nawiązanie stosunków dyplomatycznych w styczniu 1973 r. Autorem kolejnego artykułu zatytułowanego *Szczególne związki? Dania i NRD 1949-1973* jest Carel Horstmeier. Omawia on politykę propagandową Niemiec Wschodnich względem

Danii, między innymi rolę Komunistycznej Partii Danii oraz Komitetów Uznania w stosunkach między obu krajami. Wystąpienie Thomasa Wegenera Friisa poświęcone zostało energo-wskazanej militarnej służbie informacyjnej i jej stosunkowi do Danii. Badacz ten położył nacisk na działalność Ministerstwa Bezpieczeństwa (Stasi) i jego zagranicznego oddziału – HVA – Głównego Urzędu Oświecenia. Możemy się tu dowiedzieć, że w obawie przed siłami NATO, do którego należała Dania, wschodni Niemcy patrolowali między innymi przy pomocy pięciu specjalnie wyposażonych łodzi południowe, duńskie wybrzeża. Artykuł Dörte Putensen poświęcony został natomiast, problemowi dyplomatycznej gry w stosunkach między Finlandią a NRD i RFN na początku lat 70. XX w. Trzeba tu zaznaczyć, że ten nordycki kraj od 1953/1954 r. aż do 1973 r. utrzymywał stosunki z obu niemieckimi krajami na tym samym poziomie wbrew obowiązującym doktrynom, choć trzeba tu dodać, że opierały się one tylko na zasadzie wymiany przedstawicieli handlowych. Olivia Griese z kolei przedstawiła aktywność zagranicznej polityki kulturalnej NRD wobec Finlandii. Ciekawa na tym polu wydaje się między innymi rywalizacja między obu krajami niemieckimi na przykład w organizowaniu kursów językowych w Finlandii. Artykuł Svena G. Holtsmarka porusza natomiast kwestie dotyczące stosunków NRD i Norwegii w latach 1949-1973. Główny nacisk położył on na działalność tajnych służb energo-wskich w tym skandynawskim kraju.

Kolejna grupa prac dotyczy problematyki szwedzkiej. Tekst Andreea Linderotha poświęcony został polityce zagranicznej NRD względem Szwecji w latach 1954-1972, w której szczególne miejsce zajęły tzw. *Tygodnie Bałtyckie* organizowane od 1958 r. w Rostocku. Alexander Muschik zajął się relacjami między oboma państwami niemieckimi z neutralną Szwecją do początku lat 60. XX stulecia, Werner Schmidt omówił stosunki między szwedzkimi komunistami a wschodnioniemiecką SED w okresie 1956-1977, zaś Nils Abraham przedstawił działalność wschodnioniemieckiej propagandy w Szwecji po 1972 r., której działania skupiały się wokół Centrum Kultury NRD w Sztokholmie, instytucji prowadzącej między innymi kursy językowe oraz wokół *DDR-Revyn*, będącej najważniejszym energo-wskim organem prasowym skierowanym do krajów kapitalistycznych. Ostatni artykuł zbioru, autorstwa Astrid Hedin omawia stosunki szwedzko-wschodnioniemieckie w okresie tzw. *Ostpolitik* Willego Brandta, która zbiegła się również ze zmianą na stanowisku pierwszego sekretarza KC SED w NRD.

Pracę kończy indeks nazwisk, spis ilustracji oraz krótkie notki o autorach tekstów. Warto podkreślić wysoki naukowy walor prezentowanych w tym tomie materiałów, opartych zwłaszcza na źródłach archiwalnych, w tym także na udostępnionych archiwach tajnej policji politycznej NRD. Praca ta mimo, że nie została wydana w powszechnie znanych językach konferencyjnych powinna stać się podstawą do dalszych badań nad stosunkami między państwem wschodnioniemieckim ze Skandynawią oraz bardzo dobrym przykładem dla kolejnych tego typu projektów dotyczących relacji innych już krajów bloku komunistycznego w Europie Środkowej, w tym i Polski ze Skandynawią.